

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

30/01/2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:

05/03/2023

Cumhuriyet'in ilânından günümüze Türkiye'de siyasetin ve eğitim politikalarının sanat eğitime etkisi¹

Ersin AYDIN² & Seda LİMAN TURAN³

Öz

Bu çalışmada amaç; Cumhuriyet'in ilânından günümüze kadar geçen süreçte sanat eğitimiyle siyasetin döngüsel ilişkisini; siyasi iktidarların sanat eğitimi politikalarını, konu ile ilgili aldıkları karar ve uygulamaları incelemek ve bu ilişkinin olumlu-olumsuz yanlarını ortaya koyarak, günümüzdeki duruma öneriler sunmaktır. Nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılan çalışmada; Türkiye'de 1923-2020 yılları arasında sanat eğitiminde yaşanan gelişmelere yer verilmiştir. Araştırma verilerini; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] Tebliğler Dergileri, Millî Eğitim Şûraları, MEB Talim ve Terbiye Kurulu raporları, hükümet programları, kalkınma planları, resmî ve özel raporlar, sanat eğitimi, eğitim veya siyaset üzerine yazılan tez, makale, gazete haberleri, konuyla ilgili hazırlanan kitap ve kaynaklar oluşturmaktadır. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenip alt amaçlarına uygun şekilde başlıklandırılarak yorumlanmıştır. Siyasette yaşanan her değişikliğin eğitim sistemine yansıdığı, eğitim sistemindeki bu yansımanın doğrudan sanat eğitimi de etkilediği gözlenmiştir. Literatürde; sanat, siyaset ve eğitim üzerine, ayrı veya farklı ilişkilendirilen pek çok çalışma bulunmasına karşın; sanat eğitimiyle siyasetin etkileşimi üzerine 1923'ten 2020 yılını kapsayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın; günümüz politikalarına öneri sunması açısından özgün olduğu ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Türkiye'de sanat eğitimi, Eğitim politikaları, Siyaset, Görsel sanatlar

¹ Bu çalışma "Aydın, E. (2021). *Türkiye'deki Siyasi Politikaların Cumhuriyet'ten Günümüze Sanat Eğitime Etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trabzon Üniversitesi" künyeli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Uzm. Öğretmen; Milli Eğitim Bakanlığı, Mürefte Ortaokulu, Görsel Sanatlar Öğretmeni, Tekirdağ, Türkiye

E-mail: barisersinaydin@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6838-0690

³ Dr. Öğr. Üyesi; Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye

E-mail: sedaliman@trabzon.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6920-6558

Atf İçin / For Citation: AYDIN, E. & LİMAN TURAN, S. (2023). Cumhuriyet'in ilânından günümüze Türkiye'de siyasetin ve eğitim politikalarının sanat eğitime etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 5(8), 213-242. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Impact of political issues on Türkiye's contemporary art of education dating back to proclamation of the republic

Abstract

The aim of in this study, this historical initiative identifies the art education policies of various political powers, focusing on the different decisions and practices enacted, from the Republic to the present, with a view to better understanding the cyclical relationship between art education and politics, the advantages as well as drawbacks of said relationship, and how to better implement successful art education policies today. Patterns were identified via qualitative research design, specifically the “document analysis method”. In order to identify patterns of development in art education in Türkiye, between the years of 1923 to 2020, a wide variety of sources were utilized. Data was amassed from the following: MEB Announcements Journals; National Education Councils; MEB Board of Education and Discipline Reports; Government Programs; Development Plans; official and special reports; theses on art education, general. Collected data was then interpreted and codified according to the Descriptive Analysis Method. It is observed that every change in politics is reflected in the education system, and this reflection in the education system directly affects arts education. When the literature is searched; although there are many studies on art, politics and education that are related separately or differently; No research has been found on the interaction of art education and politics. This research; It is thought that it is original in terms of presenting suggestions for today's policies and will contribute to the field.

Keywords: Education, Art education in Türkiye, Educational policy, Sciences, Visual arts.

GİRİŞ

Eğitim, istenilen davranış ve düşünüş biçimlerinin sistematik şekilde bireylere aktarılması yoluyla amaçlanan kazanım düzeyidir. Ayrıca Eğitim, bireylerin toplumda yaşam sürmeleri için gerekli bilgi, yetenek ve pratikleri edinmelerine katkı sunan, anlayış geliştirme ve kişiliklerinin oluşmasında etkili, okul veya okul dışında durumu doğrudan veya dolaylı kolaylaştıran bir süreçtir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2020). Bu süreçte toplum ve medeniyetler, biçimlenmekte, yeniden yapılanmakta ve kültürel donanımını zenginleşmektedir. Eğitim, “aydınlanma peşinde koşmak; bağımsız düşünmeyi, özgürlüğü, eşitliği, karşılıklı sevgiyi, saygıyı ve işbirliğini, insanın aklını her konuda kamu önünde açıkça kullanabilmesini” (Kaplan, 2013, s. 393) sağlamaktadır. Eğitim aracılığıyla gelişen insan estetik duyarlılık/estetik bakış açısına gereksinim duymuştur. Yaşamı boyunca yaratıcılıkla iç içe olan toplumlar ilkel insanların mağaralara yaptığı resimlerden, kullanılan eşyalardan aletlere, çanak çömleklerden taş işçiliklerine kadar estetik kaygı geliştirmişlerdir (Moran, 2018). Bu estetik kaygıyla insanlığın var oluşundan beri kendisini bulduğu sanatı, yeniden yapılandırdığı ve estetize ederek ortaya koyduğu ürünler toplamı olarak adlandırmak mümkündür.

Eğitim ve sanat sözcüklerinin birleşmesinden ortaya çıkan sanat eğitimi aracılığıyla insanlar, buldukları kültürün alt değerlerini keşfederek çevrelerinde farklı bakış açılarının gelişmesine fayda sağlamaktadırlar. Ünver (2016); sanat eğitimi alan bireylerin toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı olduğunu klasik eğitimdeki edilgen yapıyı ileriye dönük dinamikleriyle ötelediğini ifade etmektedir. Sanat eğitiminin toplumsal sorunlara karşı düşünce geliştiren insanlar yetiştirdiği sürece siyasetle etkileşim içinde olduğunu ifade etmek mümkündür.

Siyasiler ülkeyi yönetirken aldıkları kararlarla eğitim sistemini etkilemekte, Devlet politikalarının değişmesi eğitimin de güncellenmesini gerektirmektedir. Ülkemizde Cumhuriyet'ten günümüze sanat eğitimiyle ilgili pek çok gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmelerden en önemlisi özenle seçilen bireylerin devlet desteğiyle yurtdışına gönderilmesidir. Devlet desteğiyle yurtdışına gönderilenler yurda döndüklerinde sanat eğitimine katkıda bulunmuşlardır. Türkiye'de 70'li yıllarda başlayan hareketlilik 80'li yıllarda yönetime el koyan siyasi yapı ile değişmiş, Resim, Müzik gibi sanat derslerinin haftalık ders saati sayısını azaltmış, din derslerini ise zorunlu dersler kapsamına alınmıştır (Tunç, 2009). Sanat derslerinin saatinin azaltılması; sanat anlayışının gelişmesi ve ilerlemesinde fayda sağlayamamış, bu süreçte yeni sanatçıların ortaya çıkmamasıyla da bu dönemden verim elde edilememiştir. 90'lı yıllara gelindiğinde sanat eğitiminin programlara dâhil edilmesi ve daha fazla önemsenmesi gerektiği gündeme gelmiştir. Alınan bu karar, 90'lı yılların sanat eğitimine tekrardan gereken özenin gösterilmesi ve bu eğitimin hazırlık aşamalarını hayata geçirme gayretlerinden dolayı olumlu olarak nitelendirilebilmektedir. 2010 yılında ise sanat eğitime yönelik alınan olumlu kararlara rağmen ders saatlerinin düşürüldüğü gözlenmektedir.

Cumhuriyet'ten günümüze kadar geçen süreç içerisinde sanat eğitiminde pek çok değişim yaşanmış, bir istikrar sağlanamamıştır. Ülkemizde endüstrileşme sürecinin yaşanmaması sanat alanındaki koşulları ve gereksinimleri de etkilemiştir. Sanat eğitimindeki değişimler ve gelişimler bu sebeple Batı'dan farklı zamanlarda ve farklı koşullarda oluşmuştur (Kırıçoğlu, 2019). Günümüzde de sanata gereken değer verilmediğini ifade etmek mümkündür. Bu geçerliliğin ortadan kaldırılabilmesi için gerekli hükümet planlamalarının yapılması, bu düzenlemelerin bir yasa hâline getirilmesi ve eğitim

kurumlarınca uygulanması gerekmektedir. Ancak bu sayede, sanat eğitiminin, istenilen ve beklenen dereceye çıkacağı ve toplumun da bu doğrultuda olumlu yönde bir değişim gösterebileceği ön görülmektedir.

Literatür incelendiğinde; sanat, siyaset ve eğitim üzerine, ayrı veya farklı ilişkilendirilen pek çok araştırma bulunmasına karşın; sanat eğitimiyle siyasetin etkileşimi üzerine 1923'ten 2021 yılları arasında tüm eğitim kademelerini kapsayan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Kurtuluş (2000), "Türkiye'de Sanat Eğitimi Tarihi (1950-1999), genel eğitimde ve öğretmen yetiştiren kurumlarda resim/resim-iş bölümleri ve dersleri" isimli araştırmasında sanat eğitimi tarihinin 1950-1999 yılları arasını incelemiştir. Terzi (2008) "12 Eylül 1980 Sonrası Sanat-Siyaset İlişkisi ve Plastik Sanatlara Etkisi" isimli araştırmasında 12 Eylül öncesi ve sonrası Türk sanatındaki değişiklikleri, Yılmaz (2014) ise "1980'li Yıllarda Türkiye'de Sanat ve Siyaset İlişkisi" isimli araştırmasında 1980'li yıllardaki kurumlar, eğitim ve yapıtlar gibi durumların değişimini incelenmiştir. Cihaner Keser (2014) ise "1980 Sonrası T.C. Kalkınma Planlarında ve Hükümet Programlarında Kültür, Sanat ve Eğitim Politikaları" isimi araştırmasında 1980 sonrası yedi adet kalkınma planı ve 18 adet hükümet programı incelemiştir. Kuru ve Kakan (2020), "Hükümet Politikalarında Kültür ve Sanat Eğitimi (1938-1950)" isimli araştırmalarında 1938-1950 yılları arasında kurulan hükümetlerin programlarında kültür ve sanat konularının nasıl ele alındığını o dönemde kurulan sekiz hükümet ile sınırlandırılarak incelemiştir. Kakan (2021) ise "Türkiye'deki hükümet politikalarının sanat eğitime etkisi (1980-2019)" isimli araştırmasında, 1980-2019 yılları arasındaki ortaöğretim kademesine yönelik gelişmeleri incelemiştir.

Bu araştırmada, Cumhuriyet'ten günümüze siyasi iktidarların sanat eğitimi politikalarını, aldıkları kararları ve uygulamaları incelemek, sanat eğitimiyle siyasetin birbirleriyle olan döngüsel ilişkilerini ve bu ilişkinin olumlu-olumsuz yanlarını tespit etmek ve günümüzdeki durumuna öneriler sunmak amaçlanmıştır. Araştırmanın; günümüz politikalarına öneri sunması açısından özgün olduğu ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda; 1923'ten 2020'ye kadar ki yasal düzenlemeler, hükümet programları, kalkınma planları, Millî Eğitim Şûraları ve müfredat değişiklikleri sanat eğitimi özelinde incelenmiştir.

Alt amaçlar:

1. 1923'ten 2020'ye kadar geçen sürede yasal düzenlemelerin sanat eğitimiyle ilgili hükümleri nelerdir?
2. 1923'ten 2020'ye kadar geçen sürede hükümet programlarında sanat eğitimiyle ilgili hedef ve politikalar nelerdir?
3. 1923'ten 2020'ye kadar geçen sürede kalkınma planlarında sanat eğitimiyle ilgili alınan önlemler ve belirlenen hedefler nelerdir?
4. 1923'ten 2020'ye kadar geçen sürede Millî Eğitim Şûralarında sanat eğitimiyle ilgili alınan kararlar nelerdir?
5. 1923'ten 2020'ye kadar geçen sürede sanat eğitimi programlarında müfredatlarında nasıl değişimler görünmektedir?
6. 1923'ten 2020'ye kadar geçen sürede sanat eğitimine ilişkin nasıl bir değişim görülmektedir?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini” (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 187) kapsayan doküman analizi diğer bir adıyla doküman incelemesi yöntemiyle oluşturulmuştur.

Araştırmada; hükümet programları, kalkınma planları, “MEB Tebliğler Dergileri, “Millî Eğitim Şûraları, “MEB Talim ve Terbiye Kurulu” raporları, resmî ve özel raporlar, sanat eğitimi, eğitim veya siyaset üzerine yazılan tezler ve makaleler, gazete haberleri, konuyla ilgili yazılan kitaplar ve kaynaklar gibi materyallerin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu kaynaklardan elde edilen veriler yayın etiği ilkelerine göre düzenlenmiştir.

Araştırmada; doküman analiziyle toplanan veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu analizde hedef, ulaşılan bulguları düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla bulgular önce sistematik olarak betimlenip, yorumlanmış, neden-sonuç ilişkileri incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle çerçeve oluşturulmuş ve oluşturulan çerçeveye göre temalar işlenip

tanımlanmıştır. Yıl aralıklarıyla oluşturulması planlanan temalar son aşamada yorumlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu başlığı altında sanat eğitimi ve siyaset etkileşimi incelenmiştir. İnceleme yıllara göre dört başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklardaki yıl aralıkları 1923-1960, 1960-1980, 1980-2000, 2000-2020 olarak belirlenmiştir.

1923-1960 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset

Sanat eğitiminin Türkiye'deki gelişimini incelerken 1923'le başlayan keskin bir değişim olmadığını, Cumhuriyet Dönemi'nin, Osmanlı Dönemi'nde başlatılan alandaki modernleşmenin devamı niteliğinde olduğunu ifade etmek mümkündür. Sanat alanındaki batılılaşma etkisi Fatih Sultan Mehmet döneminde İtalyan ressamın İstanbul'a gelmesiyle kısa süreliğine de olsa başlamış ve bu etki Lale Devri'nde görünür olmuştur. 1923'ten önce de batılı anlamda modernleşme için girişimlerde bulunulmuş ve Resim derslerinin müfredat programına alınması için gerekli hazırlık denemeleri yapılmıştır. III. Selim döneminde "Mühendishane-i Berri Hümayun"un açılması ve II. Mahmut döneminde açılmış olan "Mekteb-i Harbiye"de Resim derslerinin müfredat programlarına alınmış olması bu ifadeyi desteklemektedir (Ayvazoğlu, 1989). Açılan bu okullar sosyal anlamdaki toplumsal gelişmelerden ziyade askeri anlamdaki kişisel ve toplumsal ilerlemeler modelinde uygulanmıştır. "Bu okullarda; daha çok askeri amaçlarla yeni resim teknikleri öğretilmiş, böylece batı perspektif kuralları ile ışık-gölge uygulaması resim eğitimi programı içine dâhil edilmiştir" (Özdemir, 1997, 115). 1882'de İstanbul'da kurulan "Sanayi-i Nefise Mektebi" güzel sanatlar eğitiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. "Sanayi-i Nefise Mektebi" ile öğrenciler eğitim için yurt dışına gönderilmiştir. Bu öğrenciler Doğu ve Batı resim tekniklerinin nasıl harmanlanabileceği üzerine araştırmalar yapmıştır. Ayrıca bu harmanlamanın hangi tekniklerle açığa çıkarılabileceği ve bunun mevcut yapıya nasıl uyarlanabileceği üzerine çalışmalarda bulunmuşlardır. 1908 sonrası eğitim almak için Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin 1914'ten sonra devlet kadrolarında görev aldıkları görülmektedir. Dilmaç (2009)'ın aktardığına göre, Avrupa'da eğitim gören sanatçılar ülkeye döndüklerinde bilgilerini ilkökul seviyelerine uyarlayarak çocuklara

sanatı sevdirmeye çalışmışlardır. Öğrendikleri Batı tekniklerinin Cumhuriyet eğitimine uyarlanabilmesi için gerekli zemini oluşturarak, sanat eğitimi vermeyi kendilerine amaç edinmişlerdir. Cumhuriyet'i dünya medeniyetleri düzeyine taşımak ve çağdaş eğitimin temellerini atmak için mücadele etmişlerdir. Toplumun her kesimine hitap etmeyi amaçlayan bu faaliyetler Cumhuriyet Dönemi ve sonrasındaki sanat eğitiminin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Yurtdışından gelen aydınların çalışmalarının sistematik ve düzenli olarak işleyebilmesi için hükümet tarafından sanat eğitimi politikaları yeniden gözden geçirilerek bu yapının daha sağlam temeller üzerine kurulması için gerekli çalışmalarda bulunulmuştur. Bu amaç ve hedefler kapsamında uygulamaların ve programların başarıya ulaştığı görülmüştür. “08 Kasım 1937’de Güzel Sanatlar Akademisi’nde yaşanan olumlu değişimlere ve Avrupa’da sanat eğitiminde yetkin kurumlara öğrenci gönderilmesine devam edileceğini belirtilmiştir” (Dağlı ve Aktürk, 1988a). 17 Mart 1943’te Güzel Sanatlar Akademisi’nde öğrenim gören öğrenci sayısının on yıl içinde yükseldiğinden bahsedilmektedir (Dağlı ve Aktürk, 1988a). 14 Ağustos 1946’da açıklanan hükümet programında yeni kanun tasarısı oluşturulacağından ve bu kanun tasarısıyla yeni tiyatro binalarının inşa edileceğinden ayrıca güzel sanatların çeşitli alanlarında da yeni kurumların oluşturulacağından söz edilmiştir (Dağlı ve Aktürk, 1988a). Aynı dönemde John Dewey’nin, “Türkiye Eğitim Maarifi Hakkında Rapor” kapsamında yurt dışı ve yurt içinden uzmanların hazırladıkları program ve uygulamalar doğrultusunda eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesiyle eğitimde başarıya ulaşılmıştır. Bu durum sanat eğitimi de olumlu yönde etkilemiştir (Altinkurt, 2005). Tüm bu olumlu gelişmelerin ardından geleneksel yaklaşıma dönüş başlamış ve 1949’a kadar Resim dersi saatleri azaltılarak bir saate düşürülmüştür.

1923-1960 yılları arasına denk gelen dönemde toplanan şûralardan, “I. Millî Eğitim Şûrasında (17-29 Temmuz 1939) sanat, resim ve görsel sanatlar kelimelerine rastlanmamasına rağmen (MEB, 1939) “II. Millî Eğitim Şûrasında (15-21 Şubat 1943) liselerde Sanat Tarihi dersinin programa alınması gündeme getirilmiş ve bu öneri Şûra’da kabul edilmiştir (MEB, 1943). Bu karara rağmen Sanat Tarihi dersinin liselerin ders programına 1952’de alındığı görülmektedir (Altuner, 2008). 1952’ye kadar yapılan “III. ve IV. Millî Eğitim Şûralarında Sanat Tarihi dersinden bahsedilmediği fakat “III. Millî Eğitim

Şûrasında (02-10 Aralık 1946) “Erkek Sanat Ortaokulları ve Endüstri Program ve Yönetmeliği” (MEB, 1946)’nin yeniden düzenlendiği görülmüştür. “IV. Şûrada (23-31 Ağustos 1949)” ise Beden Eğitimi ve Resim Öğretmenliği branşlarının birbirinden ayrılması gerektiği ve öğretmen yetiştiren kurumların branş ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi bu düzenleme doğrultusunda müfredat programlarının da güncellenmesi gerektiği karara bağlanmıştır (MEB, 1949). Ayrıca bu Şûra’da “Öğrencilerin hayata atılımları, meslek okullarına gitmeleri, liseye devam etmeleri hâllerinde kendilerine gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması” (MEB, 1949) kararları alınmıştır.

Kırıçoğlu (2019); 1940’lı yıllarda Resim dersinin amacının öğrenci odaklı yaklaşıma kaydığını belirtmektedir. Türkiye’de sanatın yaygınlaşmasında bu yıllarda açılan Köy Enstitüleri’nin yeri de oldukça önemlidir. Köy Enstitüleri’ne dönemin Millî Eğitim Müdürü Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç’un önemli katkısı olmuştur. Tonguç’un yazdığı “Resim-Elişleri ve Sanat Terbiyesi”, “Resim Eğitimi Tarihi” ile “İş ve Meslek Eğitimi” kitapları alan için oldukça önemlidir.

Köy Enstitüleri’nde uygulanan sanat eğitimi programının yaşamın tüm sosyal alanlarında etkili olduğunu ifade etmek mümkündür. Program doğrultusunda uygulanan Resim dersleri diğer beşerî bilimlerle de koordineli ilerlemiş ve birbirleriyle iletişim hâlinde yürütülmüştür. Köy Enstitüleri’nde yürütülen programda sanat eğitime verilen önem tüm toplumu etkileyen bir yaşam tarzına dönüşmüştür (Ülkü, 2008).

Köy Enstitüleri’nin 1954’te kapatılmasıyla birlikte eğitim süreci Köy Enstitüleri’nin devamı niteliğinde oluşturulan öğretmen okullarında yürütülmeye çalışılmıştır. Altınkurt (2005)’un aktardığına göre, mezun olan öğretmenlerin sanat alanında oldukça yetkin oldukları, resim yapabildikleri ve en az bir çalgı aleti çalabildiklerini ifade etmek mümkündür. Siyasi ortamın değişmesiyle birlikte ilk yıllardakine oranla sanata ve sanat eğitime verdikleri önemin 50’li yıllardan sonra azaldığı görülmektedir. Bu önemin azaltılmış olmasına rağmen 1952’ye kadar liselerde yer almayan sanat dersleri 1952 sonrası 2 saat seçmeli Resim veya Müzik dersleri olarak uygulamaya koyulmuştur. Bu 2 saatlik dersin biri 1956’da Sanat Tarihi dersi olarak değiştirilmiş, 1957’den sonra ise Sanat Tarihi dersi edebiyat bölümleri için zorunlu hâle getirilmiştir (Deroğlu, 2017, 59). Liselerdeki bu gelişmeleri sanat eğitimi açısından yetersiz olsa da olumlu gelişmeler olarak

değerlendirmek mümkündür. Ayrıca 22 Şubat 1956’da “Güzel Sanatlarda Fevkalâde İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkındaki Kanun” adıyla çıkartılan kanun da olumlu gelişmeler arasındadır.

“V. Millî Eğitim Şûrasında (04-14 Şubat 1953) sanat eğitimi alanında alınan bir karara rastlanmamasına karşın, “VI. Millî Eğitim Şûrasında (18-23 Mart 1957) sanat enstitülerinin birinci dönemlerinin ilk iki sınıfında öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak atölye derslerinin azaltılması ve sanat enstitülerin bazı bölümlerine kız öğrenci alınması karara bağlanmıştır. Enstitü kısımlarının öğrenim süresini 2 yıldan 3 yıla çıkartılarak bu okulların sanat lisesine dönüştürülmesine karar verilmiştir (MEB, 1957).

Özsoy (2015)’un aktardığına göre, 07 Ekim 1957’de yayımlanan Tebliğler Dergisinin 976. Sayısında, liseler için hazırlanan yeni Resim dersleri programında İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun geliştirdiği prensiplere zenginleştirilerek yer verilmiştir. 1959 yılına gelindiğinde dikkate değer iki karar karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri güzel sanatlar akademilerine artık seçme sınavıyla öğrenci alınması, diğeri ise bu akademilerin öğrenim sürelerinin beş yıla çıkarılmasıdır. Bu süre 1974’te tekrar dört yıl olarak uygulamaya konulmuştur. Kırıçoğlu (2019); Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarının sanat eğitiminin gelişimi açısından çok önemli olduğunu fakat sonrasında kurumsallaşma eksikliğinden ve politik nedenlerden kaynaklı olarak bu durumun geliştirilemediğini belirtmektedir. Bu durum sanat eğitimi üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır.

1960-1980 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset

Türkiye’nin 1960-80 yılları arasındaki döneminin sanat eğitimindeki gelişmeleri incelendiğinde 1960 ihtilali sırasında yaşanan kargaşanın sanat eğitimini etkilediği gözlenmektedir. Kırıçoğlu (2019), 60’lı yılların başından “altın yıllar” olarak bahsetse de 60’lı yılların sonuna gelindiğinde Deroğlu’nun (2017) aktardığına göre, öğrenci merkezli uygulanan sanat eğitimi görüşü yerini disiplin merkezli yaklaşıma bırakmaya başlamıştır. Bu yıllarda yaşanan siyasal alandaki tutarsızlıklar tüm eğitim sistemini etkilemiş, alınan kararlar doğrudan sanat eğitimi politikalarına da yansımıştır. Bu dönemin başlarında MEB Güzel Sanatlar Komitesi’nin hazırladığı raporda Alakuş (2003)’un aktardığına göre, “Resim derslerinin alanda yetkin olmayan sınıf öğretmenlerince verildiği, bu öğretmenlerin derse bakışlarına göre sınıflandırılarak analizlerin yapıldığı, dersin amaçları dışında yedek

ders mantığıyla kullanıldığı ve buna teftiş sisteminin de engel olamadığı, estetik ve pedagojik kriterlere dikkat edilmediği ve derse gereken önemin verilmesinin sağlanmasında okul-aile işbirliğinde de diyalog ve bilgilendirme eksiklikleri bulunduğu” belirtilmektedir. Alanında yetkin olmayan kişiler tarafından yürütülmeye çalışılan bu uygulamada kullanılan metotlar oldukça olumsuz sonuçlara neden olmuştur. Altınkurt (2005)'ün aktardığına göre, alınan karar doğrultusunda Resim Öğretmenliği branşında yaşanan bu eksiklik farklı okullardan mezun olan ve alanda yetkin olmayan öğretmen adaylarıyla kapatılmıştır. Yaşanan olumsuz gelişmelere ek olarak “VII. Millî Eğitim Şûrasında (05-15 Şubat 1962) sanat enstitülerinin iki yıldan üç yıla çıkartılması gerektiği kararı alınmış, fakat uygulamaya 1966-1967 eğitim-öğretim döneminde başlanmıştır. Bu şûrada “dünyanın her tarafında yayılmakta olan modern resim eğitiminin gerçek anlamda ele alınamamış ve öğretimdeki esas rolün yeteri kadar anlaşılammış” olduğu sonucuna varılmıştır (MEB, 1962).

1963-1968 yılları arasını kapsayan ve ilk kez hazırlanan I. Beş Yıllık Kalkınma Planında sanat eğitimiyle ilgili Batı'nın sanat anlayışının yurda, Türk sanat anlayışının da dünyada tanıtılması, plâstik ve fonetik sanatlar alanında eleman yetiştirilmesi gibi hedeflerle güzel sanatlara önem verilmesinin gerektiğinden bahsedilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1963). II. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) ise “Eğitimden beklenen genel ve özel faydaların sağlanması amacıyla, bütün eğitim kademelerinde öğretim programları, eğitimde iş ilkesini gerçekleştirecek yönde ve yeterli bir beden ve sanat eğitimi programı ile desteklenerek düzenlenecektir” (DPT, 1968, s. 159) ifadesine yer verilmiştir. Bu maddeden eğitim programlarında düzenlemeler yapılacağı anlaşılmaktadır. Bu düzenlemeler dâhilinde III. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977) temel eğitim süresi sekiz yıla çıkarılmış ve bu kapsamda “teknik, sanat, tarım konularına ağırlık verilecek, eğitim süresince bireylere yeteneklerine göre bilgi ve bir ölçüde beceri kazandırarak mesleğe ve bir üst eğitim kademesine yöneltecek, ayrıca bu düzenlenen programlarda öğrencilere ezbercilik yerme, inceleme ve doğru düşünce alışkanlıkları kazandırmak esas olacaktır” (DPT, 1973, 744) ifadesine rastlanmıştır. Meslek edindirmeye yönelik bu anlayış, Başbakan Süleyman Demirel'in “I. Demirel Hükümet Programı Konuşmasında (03 Kasım 1965) da vurgulanmıştır. Bu konuşmada, “meslek okullarından mezun olan öğrencilerin yeteneklerine göre üniversite ve yüksekokullara devam edebilmelerini fırsat

eşitliği sağlamak amacıyla pozitif olanaklar tanınacağına ve meslek okulları programlarının bu amaç doğrultusunda yeniden düzenleneceği”ni belirttiği meclis tutanaklarında görülmüştür (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013a). Bu kararın gerçekleşmesi durumunda sanat okulu mezunlarının üniversiteye girişlerinin kolaylaşacağını ifade etmek mümkündür.

Demirel hükümeti II. Program konuşmasında ise güzel sanatlar eğitimiyle bağlantılı sayılabilecek; dünya düşünce tarihine hizmet eden eserlerden oluşan ve önceki dönem çalışmaya başladıkları Bin Temel Eser isimli seriyi ilerleyen süreçte tamamlamayı düşündüklerini belirtmiştir. Ayrıca Türkiye’deki tarihi ve turistik bölgelerin arkeolojik değerlerini ön plana çıkaracak müzeler açmayı ve bu değerleri tüm dünyaya tanıtmaya çalışacaklarını ifade etmiştir (Dağlı ve Aktürk, 1988b). Daha sonra 09 Mart 1970’te yine Başbakan Süleyman Demirel “Eğitim sistemimizde hedef ve metotların, bugünün ve yarının ihtiyaçlarına göre geliştirmesi ve gençliğin yetiştirilmesi ile birlikte, millî kültürümüzün ve tarihi değerlerimizin korunması ve yaşayan nesillere tanıtılması, kültür ve sanat alanında yaratıcı faaliyetlerin teşviki: Hükümetimizin üzerinde önemle duracağı konulardır” (Dağlı ve Aktürk, 1988b, 183-184) ifadesini kullanmıştır. I. Demirel Hükümeti Programında (1965) geçen “Meslek okullarında orta öğretimlerini tamamlayanların kabiliyetlerine göre üniversite ve yüksekokullara devam edebilmelerini fırsat eşitliği bakımından imkân veren gerekli tedbirler alınacak” vaadi VIII. Millî Eğitim Şûrasında uygulamaya alınmıştır. Ayrıca şûrada “Yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi” (MEB, 1970) kararı alınmıştır. “14.06.1973 Tarihli Millî Eğitim Temel Kanunu”nda da güzel sanatlarda yetenekli olan öğrenciler için ilk ve orta öğretim seviyelerinde okullar açılacağından bahsedilmiştir. Bu kanunun çıkarılmasından kısa bir süre sonra “IX. Millî Eğitim Şûrasında (24 Haziran-04 Temmuz 1974) seçmeli dersler başlığı altında ortaokullarda “Resim çalışmaları spor faaliyetleri ve millî oyunlar”, liselerde ise “Sanat Tarihi” ve “Resim Çalışmaları” dersleri eklendiği görülmektedir (MEB, 1974).

Eğitim kurumlarına yönelik alınan kararların haricinde Başbakan Bülent Ecevit, I. Ecevit hükümeti (01 Şubat 1974) programında; ülkenin en uzak yerlerine de kültür sanat faaliyet ve etkinliklerinin yayılmasının sağlanacağından bahsedilmiştir. Ayrıca kültür ve sanatla ilgili kurum ve kuruluşların işlevselliğinin artırılması, böylece sanatın halkın tüm kesimlerine hitap edeceği ve tüm kesimlerin faydalanabileceği şekilde gelişmesinin

sağlanacağı belirtilmiştir (Dağlı ve Aktürk, 1988b). Yaşanan olumlu gelişmelerden bir diğeri de 70'li yıllarda yurtdışına öğrenim için öğrenci gönderilmesidir. Bu öğrencilerin Türkiye'nin sanat-siyaset ilişkisinin başlamasına sebep olduğunu ifade etmek mümkündür. Ayrıca 70'li yıllarda yaşanan kargaşa için, gönderilen öğrencilerin Paris öğrenci olaylarından etkilendiğini ve bu etkinin ülkemizde siyasetle sanatın çatışmasına sebep olduğu düşünülmektedir (Bozdağ, 2015).

1980-2000 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset

Başbakan Bülend Ulusu'nun, 27 Eylül 1980'deki hükümet programı konuşmasında "Millî kültür ve sanat değerlerimizi modern ilim zihniyeti ve metotlarıyla işleyerek, önce milletimize yaymak ve ayrıca millî değerlerimizi diğer milletlere tanıtmak için ciddi faaliyetlere girişilecektir" (Dağlı ve Aktürk, 1988c, s. 19) ifadesine rağmen askeri yönetimin aktif rol oynadığı 80'li yıllarda sanata ve özelinde sanat eğitime karşı tutumunun sert olduğu ifade etmek mümkündür.

Askeri yönetim döneminde (1980) Cumhurbaşkanlığı görevini yürütmekte olan Kenan Evren'in uluslararası bir sergiden ahlak dışı olması gerekçesiyle uygunsuz bulunduğu bir eseri kaldırdığı, aynı şekilde dönemin Ankara Belediye Başkanı Süleyman Önder'in aynı gerekçeyle bir heykele tükürüp "Ben böyle sanatın içine tükürürüm" dediği ve Türk halk müziğinin önemli ozanı Ruhi Su'nun sağlık problemlerinden dolayı yurt dışına çıkması gerekirken, muhalif olduğu gerekçesiyle yurtdışına çıkmasına izin verilmeyerek ölümüne neden olunması gibi olaylar sanata karşı sergilenen sert tutuma örnek gösterilebilmektedir (Tunç, 2009). Artun (2015)'un aktardığına göre, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi yöneticilerinden Yusuf Taktak'ın öncülüğünde açılan bir sergiden Zühtü Müridoğlu'na ve Sabri Berkel'e ait eserler dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından kaldırılmıştır. Adnan Çoker'in bir eserini de Mimar Sinan Üniversitesi rektörlük odasından kaldırmıştır. Ayrıca 1986'da Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilen I. Asya Avrupa Bienali'nde katılımcı olan Polonyalı sanatçı Eugeniusz Markowski'ye ait eser Kenan Evren'in ifadesiyle -eserin insanı kusturacak kadar iğrenç- olması gerekçesiyle sergiden kaldırılmıştır (Artun, 2015). Askeri yönetiminin sanatı ve özelinde de sanat eğitimi olumsuz etkilediğini bu durum 90'lı yıllara kadar devam etse de 80'li yılların sonuna doğru olumlu örneklerle de rastlanmak mümkündür. 04.11.1981'de yayınlanan 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nda

“Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre, belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ilgili dallarda eğitim yapmak kaydıyla yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilir” (Yükseköğretim Kanunu, 1981) ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca bölümlerde işlenecek sanat dersleri bu kanunla düzenlenmiştir. 80’li yıllarda yaşanan diğer bir olumlu gelişme de Başbakan Turgut Özal’ın “I. Özal Hükümeti Programı (19 Aralık 1983)” konuşmasında “Kültür ve sanat, milli değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu kadar, milletlerarası ilişkilerde de yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur... Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema ve tiyatroyun geliştirilmesi, kültür, sanat ve eğitim politikamızın ana hedefi” olduğunu belirtmesidir (Dağlı ve Aktürk, 1988c, 55). Ayrıca Özal, okul dışında da kültür sanat faaliyetlerine önem verileceğini belirtmiştir.

Kültür sanat faaliyetlerine önem verilmesi ve plastik sanatlar alanında yeteneklerin ortaya çıkarılması için eğitim olanaklarının devletçe geliştirilmesi IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983) da öngörülmüş fakat gerçekleştirilememiştir. İlgili planda alınan kararlar incelendiğinde yetenekli çocuklara devletçe eğitim olanakları sağlanacağı belirtilmektedir. İlgili planda ayrıca kültür ve sanat etkinliklerinin ve ilgili kuruluşların yurda dengeli dağılması, gençlerin etkinliklere etkin katılımı ve öğrenci yurtlarının da devletçe bu koşullara uygun hâle getirilmesi kararları alınmıştır (DPT, 1979). Millî bütünlüğün ve dayanışmanın pekiştirilmesinde kültür ve sanatın önemine değinilen V. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989) da eğitim ve öğretimin hayata dönük olması ve niteliğinin artırılmasından bahsedilmektedir. Bu programın uygulanmasıyla ülkenin tüm bölgelerine sanat eğitiminin de ulaşacağı öngörülebilmektedir. Alınan kararlar arasında müzelerin eğitime açılması; müzelerde seminer, konferans ve sergi düzenlenerek eğitime destek verilmesi, okul dışı sanat faaliyetlerinin desteklenmesi, “üstün ve özel yetenekli çocukların eğitiminin bir programa bağlanması, eğitimin okul dışında da sürdürülmesine” (DPT, 1984, 142) yönelik kararlar da bulunmaktadır. Öğrencilerin yeteneklerine göre eğitim alması ve bu eğitimin salt okulda değil, okul dışında da uygulanması sanat eğitimi açısından olumlu bir gelişmedir.

Bu olumlu gelişmelere ek olarak Talim ve Terbiye Kurulunun (08 Temmuz 1987) kararıyla okullarda yürütülen ders saatlerinin artırılmasına karar verilmiştir. “Seçmeli dersler arasına Resim, Müzik, İhtisaslaşmış Spor ve Bilgisayar dersleri de ilave edilmiştir” (Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı [MEGSB], 1987, 342). Ortaokullarda bir saat olarak görülen Resim derslerine ek olarak seçmeli 2-4 saat Resim dersi eklenmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilmektedir. Dönemin bir diğer olumlu gelişmesi de Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin ilkinin 16 Ekim 1989'da İstanbul'un Kadıköy semtinde açılmasıdır. Ayrıca XIII. Millî Eğitim Şûrasında (Ocak 1990) okullarda düzenlenecek sosyal ve kültürel içerikli kurslarda sanat eğitime gereken önem verilmesi alınan kararlar arasındadır (MEB, 1990). Aynı yıl “Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu” oluşturulmuştur. Bu gelişmeleri sanat eğitimi olumlu olarak değerlendirmek mümkündür. Ard arda yaşanan gelişmelerle sanata verilen değerin artması VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) devam etmiştir. İlgili planda, gençliğin okul içinde veya dışında yapacakları kültür sanat etkinliklerinin teşvik edileceği, bu sayede yapıcı ve yaratıcı yönlerinin geliştirilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir (DPT, 1989). Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi için rehberlik faaliyetlerin arttırılacağı karara bağlanmıştır. Mesleki yönlendirmeye ağırlık verilip başarısızlıkların azaltılacağı ve sınıfta kalma oranının düşürüleceği öngörülmektedir. Eğitim dışında gerçekleşen sanatsal faaliyetlerin arttırılmak istendiği, mahallî idarelerin sanatçılara katkı sağlayacaklarını ve destekleyeceklerini belirtmesinden anlaşılabilir.

Okul içinde ve dışında sanat faaliyetlerinin teşvik edileceği ve millî değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması doğrultusundaki kararlara VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında da değinilmiştir. Kültür Bakanlığı ortaklığıyla düzenlenecek projelerle öğrencilerin erken yaşlarda sanat ve geleneksel el sanatlarıyla tanıştırlacağı ve ilgili tüm sanatların faaliyetlerinin destekleneceği belirtilmiştir. Ayrıca “VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000), zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılma kararının VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında gerçekleştirildiği görülmektedir. Yetenek ağırlıklı değerlendirme ve yönlendirme sistemine bu planda da değinilmiştir. Bilgisayar destekli rehberlik yoluyla eğitimin her kademesinde öğrencilerin yeteneklerine göre yönlendirileceği, yükseköğretime giriş sisteminde ilgi ve yetenekler belirlenip, öğrencilerin yeteneklerine uygun programlara yerleştirilmesinin sağlanması amaçlanmıştır (DPT, 2000).

Olumlu gelişmelerin bir diğeri de XII. Millî Eğitim Şûrasında (18-22 Haziran 1988) alınan kararlardır. “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin, hem mesleğe ve iş hayatına eleman ve hem de yükseköğretime öğrenci hazırlayan, endüstriyel eğitim sanat eğitimi ve meslek eğitimi programlarını uygulayan eğitim-öğretim kurumları olarak tanımlanması (Karar 13)” ve “Bir kısım derslerin yabancı dille okutulduğu okullar da dâhil olmak üzere, endüstriyel teknik öğretim programları ile sanat eğitim ve meslek eğitimi programları uygulayan okullarda yönlendirmenin; endüstriyel alanlarda 9. sınıftan, diğer alanlarda ise 10. sınıftan itibaren başlaması (Karar 18)” kararları alınmıştır (MEB, 1988). “Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi, Resim, Müzik Eğitimi bölümlerine öğretmen lisesinden mezun öğrencilerin ÖSS yetenek sınavı ile alınmaları (Karar 10)” ve “Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarına; Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liseleri mezunlarından ÖSS ve Mesleğe Yatkınlık Testi ile öğrenci alınması (Karar 12)” kararları alınmıştır. Ayrıca Öğretim Programları başlığında ise; “Sanat Tarihi, Resim ve Müzik dersleri programlarının; Türk ve İslâm Sanatları Bilgisini de içine alacak ve sanat kültürü kazandıracak şekilde yeniden geliştirilmesi (Karar 19)” karara bağlanmıştır (MEB, 1988). XIII. Millî Eğitim Şûrasında (15-19 Ocak 1990) ise sadece okullarda düzenlenecek kurs programlarına sanat eğitiminin eklenmesi ve sanat eğitimine gereken önemin verilmesi kararı alınmıştır (MEB, 1990). Başbakan Tansu Çiller, “I. Çiller Hükümeti Programı”nı 30 Haziran 1993’te duyurmuş ve programda “Gençlerin yapıcı yaratıcı yeteneklerini ortaya çıkarmak üzere, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat ve spor faaliyetleri desteklenecektir” (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013b, 6761) ifadesini kullanmıştır.

Başbakan Mesut Yılmaz “II. Yılmaz Hükümeti” adına 07 Mart 1996’da yaptığı konuşmasında; öğrencilerin meslek dallarına yönlendirilmesinde yeteneklerine göre daha erken yaşlarda başlanması gerektiğinden ve bu amaçla ortaokul ve lise eğitim programlarının güncelleneceğinden bahsetmiştir (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013c). “II. Yılmaz Hükümeti Programı”ndaki cümlenin aynısına 03 Temmuz 1996’da “Erbakan Hükümeti Programı”nda da rastlanmaktadır. XIV. Millî Eğitim Şûrasında (27-29 Eylül 1993); “sanat, resim, görsel sanatlar” kelimelerine rastlanmadığını ve sanatla ilgili karara rastlanmazken, XV. Millî Eğitim Şûrasında (13-17 Mayıs 1996) “Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din

Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir (Karar 26)" şeklinde tutanaklara geçirildiği saptanmıştır (MEB, 1996). Neziroğlu ve Yılmaz (2013c)'ın aktardıklarına göre, "V. Ecevit Hükümeti Programı"nın sunan Başbakan Bülent Ecevit 04 Haziran 1999'da güzel sanatların tüm dallarının destekleneceğini ve bu doğrultuda dünyanın farklı ülkeleriyle iletişim hâlinde olunacağını belirtmiştir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların eğitim süreçlerinin başlarında keşfedilip, özel ilgi görmelerine çalışılacağını taahhüt etmiştir. XVI. Millî Eğitim Şûrasında (13-17 Kasım 1999) ise ortaöğretim kısmında alınan kararda nasıl bir birey yetiştirilmesi gerektiği tarif edilirken bireyin sanat ve estetik duyarlılığı olması gerektiğinden de bahsedilmiştir (MEB, 1999).

Olumlu gelişmelerin yanında yaşanan olumsuzlukları Altinkurt (2005), her iktidar döneminde farklı politikalar izlenmesine bağlamaktadır. Bu bağlamda askeri yönetim döneminde rastlanan heykele tükürme olayının benzeri, 1994'te yine Ankara'da ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek tarafından gerçekleştirilmiştir. Heykeltıraş Mehmet Aksoy'un "Periler Ülkesinde" isimli heykeli "Ahlaksızlığın adını sanat koymuşlar. Ben böyle sanatın içine tükürürüm." diyerek bulunduğu parktan kaldırtmıştır. Heykelin yerine koyulması için açılan dava kazanılarak 11 yıl sonra heykel tekrar yerine koyulmuştur (Erdem, 2005; Sayın, 2017). Altinkurt (2005)'un, iktidarların eğitim üzerinde her dönem farklı politikalar izlediği tespitine, sanat ve özelinde sanat eğitimi üzerindeki politikaların da eklenebileceğini ifade etmek mümkündür.

2000-2020 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset

Dönemin en önemli gelişmesinin eğitimde yapılan müfredat değişikliğidir. Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik eğitimdeki problemleri; okullaşma oranı, okulların fiziksel şartlarının iyileştirilmesi, rehberlik sisteminin güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi, müfredatların döneme uygun hâle getirilmesi olarak ifade etmektedir (Çalışkan, 2004). Müfredat değişikliği; 2004'te, önce altı pilot ilde uygulanmış, 2005'te de tüm Türkiye'de öğrenci merkezli eğitim modeli olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Müfredat değişikliği sonrasında 2020'ye kadar eğitim sisteminde yapılan değişiklikler incelendiğinde sanat eğitimiyle ilgili bir maddeye rastlanmamaktadır. Fakat XVII. Millî Eğitim Şûrasında (13-17 Kasım 2006) "Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ve Spor Lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır"

kararı alındığı görülmüştür. (MEB, 2006). IX. Kalkınma Planında (2007-2013) ise sınav odaklı sistemin değiştirileceği, yeni sistemde öğrencilerin çok yönlü, süreç odaklı ve ilgi yeteneklerine göre değerlendirileceği, müfredatın güncelleneceği, görsel, işitsel ve sahne sanatları için de uygun ortamlar hazırlanarak geliştirilip destekleneceği belirtilmiştir (DPT, 2006).

Kasım 2010'da XVIII. Millî Eğitim Şûrasında (01-05 Kasım 2010) Görsel Sanatlar derslerine, okul öncesi eğitimden itibaren alan öğretmenlerinin girmesi, sanatsal etkinliklerin artırılması, “İlköğretim düzeyinde Görsel Sanatlar ve Müzik ders saatlerinin yeni öğretim yöntem ve teknikleri de dikkate alınarak artırılması ve zorunlu olması, ilgili derslerde not yerine ‘yeterli, geliştirilebilir’ ifadelerinin” (MEB, 2010) kullanılması kararları alınmıştır.

Kararlar incelendiğinde birçoğunun günümüzde uygulamada olmadığı görülmektedir. 2010 yılının eğitim özelinde değerlendirmesi yapılan Eğitim İzleme Raporu'nda sanat eğitimi alanında alınan kararların olumlu olduğu ve sanat eğitimine verilen öneme katkı sunduğu (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2010) fakat kararların uygulanmadığı belirtilmiştir. Bu duruma örnek olarak 2010'da uygulamaya koyulan değişiklikle ilköğretim kademesindeki seçmeli sanat derslerinin ders saatlerinin azaltılması gösterilmiştir. 2010'da sunulan bu rapordaki tespitlerin günümüzde de geçerli olduğunu ifade etmek mümkündür. Yapılan değişiklikle birlikte sanat etkinliklerine yönelik ders saatlerinin düşürülmesi olumsuz bir gelişmedir. Sanatla beslenmesi gereken toplumların sanata yönelik ders saatinin düşürülmesi yönündeki adımlar/kararlar sanatsal yaratıcılığının ortaya çıkmasında ve toplumdaki sanat anlayışının gelişmesinin önünde olumsuz bir etki bırakmaktadır. Ayrıca aynı şûrada “Eğitim ortamının sanatta da üstün yetenekli öğrencilere hitap edecek şekilde düzenlenmeli, sanatsal etkinliklerin artırılması kararları alınmıştır” (MEB, 2010).

Günümüze bakıldığında ilk ve ortaokullarda Görsel Sanatlar ders saati haftada bir saat olarak uygulanmaktadır. Ayrıca ortaöğretimde sadece dokuzuncu sınıflarda bu ders görülmektedir. XVIII. Millî Eğitim Şûrasında alınan kararların uygulanması durumunda sanat eğitiminin gelişmesine katkı sunacağını ifade etmek mümkündür. Sanat eğitiminin gelişme göstermesi, yarınlara için yetişen çocukların ruhsal açıdan daha sağlıklı bireyler olmasını sağlaması açısından önemlidir.

Sanat eğitimi özelinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 08 Temmuz 2011'deki hükümet programı konuşmasında; Türk düşünce dünyasında önemli izler bırakan, halkın belleğinde yeri olan çalışmaların gerek yerelde gerekse tüm dünyada tanıtılması için çaba harcanacağından ve sanatsal çalışmalar yürüten tüm kuruluşlara mevcut durumdan daha fazla destek verileceğinden bahsetmiştir (Neziroğlu ve Yılmaz, 2013d).

XIX. Millî Eğitim Şûrasında (02-06 Aralık 2014); okul öncesi öğrencilerinin yeteneklerinin izlenmesi, İlkokullarda Görsel Sanatlar derslerinin haftada en az iki saat, Ortaokullarda iki saat olması, Ortaöğretimde ise özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik yeni bir yönetmeliğin oluşturulması ve bu eğitimin okulöncesinden başlaması, Görsel Sanatlar dersi içinde hat ve minyatür gibi geleneksel el sanatlarına yer verilmesi ayrıca bu derslerin Güzel Sanatlar Liseleri programlarına (MEB, 2014) alınması kararı alınmıştır. Bu kapsamda X. Kalkınma Planında (2014-2018) sanat anlayışı ve estetik duyguları güçlü bireylerin yetiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca temel ve mesleki becerileri geliştirme programı başlığı altında sanat eğitimiyle ilgili yapılması hedeflenen maddeler görülmüştür (DPT, 2013). XI. Kalkınma Planında (2019-2023) ise özel yetenekli öğrenciler için Eğitim Bilim ve Denetleme Kurulu oluşturulacağından, öğrencilerin sanatsal etkinliklere katılımlarının destekleneceğinden ve bu süreçlerin öğrenci üzerindeki etkisinin inceleneceğinden bahsedilmiştir (DPT, 2018).

SONUÇ

Sanat eğitimi, bireylere değerleri aşılması ve onların kültürel donanımını artırarak geliştirmesi açısından önemlidir. Bu eğitim salt birey odaklı olmanın ötesinde geniş açıdan yaklaşıldığında özünde tüm topluma yön verme ve onun gelişimsel ilerlemesini sağlaması amacındadır. Sanat eğitimi vasıtasıyla bireyler eksik olan alanlarını tamamlayarak olgunlaşmaya doğru ilerlemektedir. Yetkin'in (2019) de bahsettiği üzere; sanat eğitimi çocukların yarım değil tam bir birey olarak yetişmesi için önemlidir. Duygularından eksik yetişen çocuk, rasyonel düşüncesi en üst düzeyde gelişmiş olsa bile yarım"dır. Bu bağlamda siyasi otoritenin sanat eğitimine gösterdiği önem, gelecek nesillerin durumunu ortaya koyacaktır.

1923-1960 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset Anlayışına Yönelik Tartışma ve Sonuç

Bu dönemde sanat eğitimi ve siyaset ilişkisi incelendiğinde; sanat eğitimi bağlamında en önemli gelişmeler; Sanayi-i Nefise Mektebi ve Köy Enstitüleri'dir. Bu eğitim kurumları, sanat eğitimi için gerekli hazırlıkları yaparak öğrencilere yaratıcılığı benimsetmeye çalışmışlardır. Cumhuriyet'in ilanından sonra, sanat eğitiminin işlevli hâle gelebilmesi için özenle seçilen öğrenciler yurt dışına gönderilmiş ve Batı'nın sanat eğitimi değerleri Türk eğitim sistemine uygulamaya çalışılmıştır. Türkiye'de sanat-siyaset ilişkisinin başlangıcı Paris'e gönderilen bu öğrenciler ve genç sanatçılar olarak görülmektedir. İleriki dönemlerde bu öğrenciler ve genç sanatçılar önemli görevlerde bulunmuşlardır. Bu duruma; İsmail Hakkı Tonguç'un 1940'ta Köy Enstitüleri gibi farklı bir eğitim modeli ortaya çıkarması, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun geleneksel eğitim dışında farklı modelleri ortaya koyması ve Anadolu'ya sanatı yaymak için birçok sanat eğitimcisinin gönderilmesini örnek vermek mümkündür.

Bu olumlu gelişmelerin ardından sanat eğitimi ders saatleri 1938'de azaltılmış ve 1949'a kadar bir saat olarak verilmiştir. 1952'ye kadar da liselerde sanat eğitimiyle ilgili bir ders bulunmamaktadır. 1950'li yıllarda "sanat yolu ile eğitim" modeli ülke genelinde daha fazla uygulanmaya başlamıştır.

1923-1960 yılları arası yapılan yasal düzenlemeler incelendiğinde; sanat eğitimi doğrudan etkileyen bir kararın olmadığı görülmektedir. Bu durum yeni kurulan Cumhuriyet'in daha çok siyasi yapılanmaları üzerine odaklanmasından kaynaklanmaktadır. Bu dönem hükümet programlarında Güzel Sanatların gelişimi ve öğrenci sayısının yükseltilmesi amaçlanmıştır. Alınan bu kararlar sanat eğitime gereken önemi vermesi ve bu amaca yönelik çalışmalar yapması bakımından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmelidir.

1923-1960 yılları arasında "Millî Eğitim Şûrası" altı kez toplanmış fakat I. ve IV. şûralarda alanla ilgili bir karara rastlanmamıştır. II. Millî Eğitim Şûrasında (15-21 Şubat 1943) lise programlarına Sanat Tarihi dersinin eklenmesi önerilmiş fakat 1952'de müfredat programına alınmıştır. III. Millî Eğitim Şûrasında (02-10 Aralık 1946) "Erkek Sanat Ortaokulları ve Endüstri Program ve Yönetmeliği" yeniden düzenlenerek sanat eğitiminin zeminini oluşturmak amaçlanmıştır. IV. Millî Eğitim Şûrasında (23-31 Ağustos 1949) ise

alınan “Resim-iş branşların ayrı olması ve öğrencileri hayata hazırlamak ve onların kişisel gelişimine katkıda bulunmak gibi” kararların sanat eğitimi bağlamında olumlu gelişmeler olduğunu ileri sürmek mümkündür. VI. Millî Eğitim Şûrasında (18-23 Mart 1957) sanat enstitülerinin bir kısmının sanat lisesi hâline getirilmesi ve öğrenim sürelerinin üç yıla çıkarılması ayrıca bu enstitülere kız öğrencilerin alınması gibi kararlar hem toplumsal cinsiyet hem de sanat eğitimi açısından olumlu adımlardır.

1960-1980 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset Anlayışına Yönelik Tartışma ve Sonuç

Bu dönemde sanat eğitimi açısından olumlu adımlar atıldığı görülmektedir. Bu dönem hükümet programlarında; alınan kararlar kültürel faaliyetleri ve sanatsal zenginliği açığa çıkarma amacı taşıdığından sanat eğitimi bağlamında olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilmektedir. Sanat eğitimi, alınan siyasi kararlarla sistematik olarak yapılandırılmaya çalışılmıştır.

1960-1980 yılları arasında üç kez toplanan “Millî Eğitim Şûraları”nın ilki olan VII. Millî Eğitim Şûrasında (05-15 Şubat 1962) alınan kararlar oldukça kapsamlıdır. Sanat eğitimiyle ilgili ne yapılması gerektiği ve elde bulunan imkânların nasıl kullanılması gerektiğine dair bilgilerin tespit edilmesi olumlu adımlardır. Bu şûra sanat eğitimi açısından dünya konjektöründeki eğitimin Türk eğitim sistemine nasıl uygulanabileceğinin bir çalışması olarak değerlendirilebilmektedir.. Bu Şûra’yı takiben I. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967) sanat eğitimi bağlamında alınan “sanatın teşviki ve bu alanlarda eleman yetiştirilmesi” kararı da sanat eğitimi açısından olumlu bir adımdır. Bu kararlarla sanat eğitime gereken önem verilerek, bu alandaki gelişmeleri arttırılabilmek mümkündür. II. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) ise “öğretim programlarının iş ilkesini gerçekleştirme” ve sanat eğitimi programıyla desteklenmesi yoluyla eğitimin yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır. VIII. Millî Eğitim Şûrasında (28 Eylül-03 Ekim 1970) “meslek okullarında eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin yeteneklerine göre yükseköğretim kurumlarına alınması” ve III. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977) “bireylerin yeteneklerine göre mesleğe hazırlanması, onlara doğru düşünce alışkanlıkları” vermeyi esas alması kararı sanat eğitimi bakımından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilmektedir. Bireyin sanatsal gücünü açığa çıkarmak için onu doğru şekilde yönlendirmek ve o alanda yetiştirmek gerekmektedir.

Bu olumlu gelişmelerin ardından 24 Haziran-04 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan IX. Millî Eğitim Şûrasında sanat eğitime yönelik kapsamlı kararlar alınmadığı görülmektedir. Ortaokullarda ve liselerde okutturulması düşünülen Sanat Tarihi ve Resim Çalışmaları dersleri sanat eğitimi kararı bağlamında değerlendirilebilmektedir. Bu adımlar olumlu olarak değerlendirilse de sanat eğitimi bakımından yetersizdir.

Genel olarak 1960-1980 yılları arasında politik kargaşaların sanat eğitimi üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ileri sürmek mümkündür. Ortaya çıkan politik kargaşalarla, sanat eğitimindeki öğrenci merkezli yaklaşım disiplin merkezli yaklaşıma evrilmiştir. Bu durum sanat eğitimi bağlamında olumsuz bir alan yaratmıştır.

1980-2000 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset Anlayışına Yönelik Tartışma ve Sonuç

Bu dönemde Yüksek Öğretim Kanunu ile Yüksek Öğretim Kurumlarına alınacak öğrencilerin sanatsal yeteneğinin göz önünde bulundurulması ve seçmeli olarak güzel sanatlar dallarındaki derslerden birinin iki yıl okutturulması sanat değerleri açısından olumlu bir gelişmedir. 1982’de yürürlüğe giren anayasada ise sanat eğitimi özelinde herhangi bir maddeye rastlanmamıştır. Bu durum da sanat eğitimi açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmelidir.

Hükümet programındaki kararlara göre; öğrenciler yetenekleri ölçütünde değerlendirilerek uygun oldukları alana yöneltilip, böylece içlerindeki yaratıcılık duygusunu hayata geçirerek sanata katkı sağlayacaklardır. Bu bağlamda alınan kararların sanat eğitimi açısından olumlu gelişmeler olduğunu ifade etmek mümkündür. X. Millî Eğitim Şûrasında (23-26 Haziran 1981) ve XI. Millî Eğitim Şûrasında (08-11 Haziran 1982) sanat eğitime yönelik bir karar alınmadığı görülmektedir. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983) ise; yetenekli öğrenciler için gerekli ortamların hazırlanmasına yönelik alınan karar olumlu bir adım olarak değerlendirilse de bu karar uygulamaya geçememiştir. Bu olumsuzlukların ardından XII. Millî Eğitim Şûrasında (18-22 Haziran 1988) alınan “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimlerin öğrenci merkezli hareket etmesi ve öğrencileri hem mesleğe hem de hayata hazırlamak için gerekli çalışmaların yapılması, onları yükseköğretime hazırlayarak endüstriyel sanayi içinde olmalarını sağlamak diğer açıdan öğretmen ve mesleki liselerden mezun olan öğrencilerin yetenek sınavıyla yükseköğretime alınması gibi” kararlar sanat eğitimi açısından olumlu adımlar olarak değerlendirilebilmektedir. Bu kararlarla

öğrencilerin, yeteneklerine göre hayata ve mesleğe hazırlanması ve toplumun sanatsal üretiminin artmasını beklemek mümkündür. Aynı dönemde açıklanan V. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989) alınan “üstün ve özel yetenekli çocukların eğitiminin bir programa bağlanması, eğitimin okul dışında da sürdürülmesine” yönelik karar da sanat eğitimi açısından olumludur. Bu kararın hemen ardından toplanan XIII. Millî Eğitim Şûrasında (15-19 Ocak 1990) Sanat eğitime ağırlık verilmesine karar verilmiştir. Bu kararın sanat eğitimi açısından olumlu fakat yetersiz olduğu düşünülmektedir. XIV. Millî Eğitim Şûrasında (27-29 Eylül 1993) ise sanat eğitimiyle ilgili herhangi bir karar alınmamıştır. Bu da sanat eğitimi açısından olumsuz bir durumdur. Fakat VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) “sanatsal eğitimlerin teşvik edilmesi ve öğrencilerin başarı düzeyini yükseltmeyi amaç edinmesi, yeteneklere göre mesleki yetiştirmeye önem verilmesi” gibi kararlar, sanat eğitimi bakımından olumlu adımlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca 90'lı yıllarda ortaya konulan yeni eğitim programı “İlköğretim Kurumları Resim-iş Dersi Öğretim Programı” adıyla MEB (1992) tarafından hazırlanmış ve 1992'de uygulanmaya başlanmıştır. Sanat eğitime katkısı olduğu düşünülen Güzel Sanatlar Liseleri bu yıllarda açılmıştır. Güzel Sanatlar Liselerinin açılması her ne kadar olumlu bir gelişme olsa da günümüze kadar yaşanan müfredat değişikliklerinin uyum sürecinde problemler oluştuğunu ifade etmek mümkündür.

“Sanat eğitime önem verilmesi” gerektiği kararı XV. Millî Eğitim Şûrasında (13-17 Mayıs 1996) tekrarlanmış olsa da bu eğitimin uygulanması bakımından yetersizdir. XVI. Millî Eğitim Şûrasında (13-17 Kasım 1999) da yetiştirilmek istenilen öğrenci profilinden bahsedilirken sanat eğitime yönelik herhangi bir programdan bahsedilmemiştir. Bu bakımdan Şûra'nın sanat eğitimi bakımından eksik olduğunu ifade etmek mümkündür. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000) da sanat eğitime yönelik bir karar alınmadığı saptanmıştır. Alınan kararlar daha çok müfredat programının değişmesi ve eğitimin zorunlu olarak sekiz yıla çıkartılması ile ilgilidir. Ayrıca askeri yönetim ile başlayan bu dönemde; sanat eğitimi bağlamında katı tutumlar sergilendiği gözlenmektedir. İlerleyen süreçlerde bu katı tutum yerini daha demokratik ortamlara bıraksa da sanat eğitimi bağlamında istenilen sonuca ulaşamamıştır.

2000-2020 Arası Sanat Eğitimi ve Siyaset Anlayışına Yönelik Tartışma ve Sonuç

2000-2020 yılları arası hükümet programları ele alındığında; sanatın gelişmesi ve sanat eğitimine katkı sağlanması amacıyla, olumlu adımlar atılmaya çalışılmıştır. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) sanat eğitimi bağlamında öğrencilerin yeteneklerine göre yetiştirilmesi ve yükseköğretim kurumlarına girişte yetenek sınavlarının uygulanması, öğrencilere kültürel değerleri aşılama amacıyla erken yaşlarda sanatla tanıştırılması, mahallî idarelerin desteklediği kültür, sanat ve sanatçılara verilen desteğin sürdürülmesi gibi kararlar sanat eğitimi açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilmektedir.

2000-2020 yılları arası “Millî Eğitim Şûrası” üç kez toplanmıştır. XVII. Millî Eğitim Şûrasında (13-17 Kasım 2006) sanat eğitimiyle ilgili sadece yetenek ağırlıklı iki kademeli sınav kararı alınmıştır. XVIII. Millî Eğitim Şûrasında (01-05 Kasım 2010) da “öğretmen yetiştirmesine yönelik ve spor, sanat, beceri ve değerler eğitimine yönelik” alınan kararlar sanat eğitimi bakımından olumlu adımlardır. Bu Şûra’da alınan kararların sanat eğitimi açısından olumlu olduğu ifade edilse de alınan kararların nasıl sonuca ulaşacağını kestirmek güçtür. Benzer bir şekilde IX. Kalkınma Planında (2007-2013); “öğrenciyi çok yönlü ve ilgi yeteneklerine göre değerlendirilip müfredatın da buna uyumlu hâle getirilmesi gibi” alınan kararlar sanat eğitiminin öğrencilere aşılması ve devam etmesini sağlamak amacıyla olumlu bir adımdır. IX. Kalkınma Planından bir yıl sonra toplanan XIX. Millî Eğitim Şûrasında (02-04 Aralık 2014) ise özel yetenekli öğrencilere özel bir eğitim programı hazırlanması ve bu programın anaokulu döneminden itibaren başlaması kararı olumlu bir gelişmedir. Görsel Sanatlar dersi haftalık derslerinin iki saat olması kararı alınmış fakat günümüzde hala uygulamaya koyulmamıştır.

Özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik alınan kararlar X. Kalkınma Planında (2014-2018) da devam etmiştir. Bu planın her öğrenciye bir sportif ya da sanatsal performans becerisi kazandırması, onları sanat eğitimiyle kötü alışkanlıklardan kurtarması, bireylere fırsat eşitliği yaratması ve bu eşitliğin sürdürülebilir olması sanat eğitimi ve gelişimi açısından olumlu adımlardır. XI. Kalkınma Planında (2019-2023) ise öğrencilerin fiziki şartlarını sanat eğitimine uygun hâle getirerek onların sanatsal faaliyetlerine destek vermek amacıyla olumlu adımlar atılmıştır.

Genel olarak 2000-2020 yılları arası sanat eğitimi ve siyaset ilişkisi incelendiğinde: Yapılan en önemli gelişmenin müfredat değişikliği olduğu görülmektedir. Öğrencilerin fiziksel koşullarını ve yeteneklerine göre ayırt edilerek yükseköğretim kurumlarına yerleşmesini amaç edinen bu değişikliklerin sanat eğitimi bağlamında olumlu adımlar olduğu ileri sürülebilse de eksik kaldığını ifade etmek mümkündür. Türk Eğitim sisteminin siyasi kararların sanat eğitimi üzerinde etkili olduğu halde sanat eğitimi programlarında yer alan kök değerlere çoğu ölçüde sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türk eğitim sisteminde siyaset ve eğitimin paralel yürüdüğünü ifade etmek mümkündür. Her siyasi iktidar kendi ideal profilini oluşturmak için eğitim kararları almaktadır. Bu da toplumun yerleşik bir eğitim politikası olmamasını; toplumsal gelişme ve ilerleme bağlamında başarıya ulaşamadığını ortaya koymaktadır.

Öneriler

Sanat ve siyaset konusunda siyasetçilerin, eğitim açısından daha olumlu kararlar alabilmesi için eğitimin ve sanat eğitiminin önem ve gerekçesi konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Konu uzmanları tarafından çeşitli seminer, konferans, panel gibi etkinlikler düzenlenmelidir. Sanat eğitiminin eksikliğinden dolayı oluşan toplumsal problemleri önlemek için, toplumda çeşitli aktivitelerle farkındalık oluşturularak toplumun daha bilinçli bir hâle getirilmesini sağlamak mümkündür. Sanat ve siyaset alanında uzman kişiler bu konuda daha fazla çalışma yaparak toplumu ve siyasetçileri bilinçlendirmelidir.

Devletin sanat eğitimi politikası oluşturulmalı ve bu politika hükümetlere göre değişiklik göstermemelidir. Millî Eğitim Şûraları'nda alınan kararların bağlayıcılığı arttırılmalı ve kararların uygulanabilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Sanat eğitimi alanında yapılan değişiklikler sonucunda ders saatleri azaltılmış ve yetersiz hâle getirilmiştir. Sanat eğitiminin amacına ulaşabilmesi için ders saatlerinin arttırılması gerekmektedir.

Bu araştırma sadece sanat eğitimi özelinde alınan kararları ve uygulamaları kapsamaktadır. İlerde yapılacak olan araştırmalarda diğer alanların da siyasetle olan etkileşimi incelemek mümkündür. Bu çalışmada doküman analizi yöntemi uygulanmıştır ve ağırlıklı olarak sanat eğitimi özelinde alınan kararlar incelenmiştir. Yapılacak farklı bir çalışmada alınan kararların ne kadar uygulanabildiği veya uygulanabilir olduğunu incelemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Altinkurt, L. (2005). Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 125-136.
- Altuner, H. (2008). Türkiye’deki ortaöğretim sanat tarihi müfredat programı ile Almanya, Fransa ve İtalya müfredat programlarının karşılaştırılması. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 84-100.
- Artun, A. (2015). Diktatörün sanatçılığı. *E-Skop Bülten*, <http://www.e-skop.com/skopbulten/diktatorun-sanatciligi/2454>
- Ayvazoğlu, B. (1989). Türkiye’de sanat tarihi ve estetikle ilgili ilk çalışmalar. *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, 5(15), 977-992.
- Bozdağ, L. (2015). Çağdaş sanat ve siyaset dönüşümüne yeniden bakmak politikanın estetize hali. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 13(52), 94-127.
- Cihaner Keser, S. (2014). 1980 Sonrası T.C. Kalkınma planlarında ve Hükümet programlarında kültür, sanat ve eğitim politikaları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dersisi*, 26, 67-80.
- Çalışkan, E. (2004, 12 Ağustos). MEB’den iddialı müfredat değişikliği. *Bianet*. <https://m.bianet.org/bianet/egitim/40626-mebden-iddiali-mufredat-degisikligi>
- Dağlı, N. ve Aktürk, B. (1988a). *Hükümetler ve programları: 1920-1960*. Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Dağlı, N. ve Aktürk, B. (1988b). *Hükümetler ve programları: 1960-1980*. Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Dağlı, N. ve Aktürk, B. (1988c). *Hükümetler ve programları: 1980-1987*. Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Deroğlu, N. B. (2017). *1920 Sonrası Türk resim sanatında çağdaşlaşma doğrultusunda alınan kararların uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinin sanatsal açıdan değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.

- Dilmaç, O. (2009). 1914-1940 Yılları arasında Avrupa'da eğitim alan sanatçılarımızın ülkemizdeki sanat eğitimine katkıları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(23), 63-78.
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1963). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1968).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1984). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018).
- Devlet Planlama Teşkilatı [DPT]. (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023).
- Eğitim Reformu Girişimi [ERG]. (2011). Eğitim İzleme Raporu 2010. İmak Ofset.
- Erdem, U. (2005, 22 Mart). Tükürülen heykelin dönüşü. *Hürriyet*.
<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tukurulen-heykelin-donusu-305699>
- Kakan, E. (2021). *Türkiye'deki hükümet politikalarının sanat eğitime etkisi (1980-2019)*. Nobel Bilimsel Eserler.
- Kaplan, İ. (2013). *Türkiye'de millî eğitim ideolojisi* (7. basım). İletişim Yayınları.
- Kırıçoğlu, O. T. (2019). *Sanatta eğitim görmek anlamak yaratmak* (4. basım). Ütopya Yayınevi.

- Kurtuluş, Y. (2000). *Türkiye’de sanat eğitimi tarihi (1950-1999), genel eğitimde ve öğretmen yetiştiren kurumlarda resim/resim-iş bölümleri ve dersleri* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kuru, A. ve Kakan, E. (2020). Hükümet politikalarında eğitim, kültür ve sanat (1938-1950). *İdil*, 75, 1670-1678. doi:10.7816/idil-09-75-04.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1939). *I. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1943). *II. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1946). *III. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1949). *IV. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1953). *V. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1957). *VI. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1962). *VII. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1970). *VIII. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1974). *IX. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1981). *X. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1982). *XI. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1988). *XII. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1990). *XIII. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1992). *İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1993). *XIV. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1996). *XV. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1999). *XVI. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). 2005-2006 öğretim yılında okutulacak olan ve öğretim programları değişen ders kitapları. *Tebliğler Dergisi*, 68(2574), 473.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *XVII. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). *XVIII. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2014). *XIX. Millî Eğitim Şûrası*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). 2018-2019 öğretim yılında güzel sanatlar liselerinin 9. sınıflarına yeni alınacak öğrenci kontenjanları. http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/06155733_20182019guzelsanalar.pdf
- Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı [MEGSB]. (1987). Ortaokul ve liseler için kabul edilen yeni haftalık ders çizelgelerinin uygulanması ile ilgili açıklamalar ve esaslar. *Tebliğler Dergisi*, 50(2240), 342.

- Moran, B. (2018). *Edebiyat ve Eleştiri Kuramları*. İletişim Yayınları.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013a). *Hükümetler, programları ve genel kurul görüşmeleri* (4. Cilt) Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013b). *Hükümetler, programları ve genel kurul görüşmeleri* (8. Cilt) Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013c). *Hükümetler, programları ve genel kurul görüşmeleri* (9. Cilt) Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013d). *Hükümetler, programları ve genel kurul görüşmeleri* (10. Cilt) Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi.
- Özdemir, N. (1997). *Anadolu halk kültüründe resim, heykel ve müziğin yeri önemi*. Nurol Matbaacılık.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi* (3. basım). Pegem Akademi Yayınları.
- Sayın, A. (2017, 23 Ekim). Melih Gökçek: MHP'nin Ankara Büyükşehir Belediyesi adaylığı için adı geçen tartışmalı siyasetçi kimdir? *BBC News Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-41637837>
- Ülkü, C. (2008). Sanat eğitimi, sanat ve köy enstitüleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 37-45.
- Ünver, E. (2016). Neden ve nasıl sanat eğitimi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5(23), 865-878.
- Üzümcü, Ö. (2016). Nitel araştırma yöntemine sahip tezlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(32), 327-340.
- Terzi, S. (2008). *12 Eylül 1980 Sonrası Sanat-Siyaset İlişkisi ve Plastik Sanatlara Etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2020). Türk dil kurumu online sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tunç, A. Z. (2009). Köy enstitülerinde sanat eğitimi ve dönemin yöneticilerinin sanata yaklaşımları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 30-34.
- Yetkin, S. K. (2019). Güzel sanatların eğitimdeki yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 125-129.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. basım). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A. N. (2014). *1980'li yıllarda Türkiye'de sanat ve siyaset ilişkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Hacettepe Üniversitesi.

Yükseköğretim Kanunu. (1981). Türkiye Cumhuriyeti [T.C.] Resmî Gazete, 17506.
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>